

МОДЕЛЬ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

Стаття присвячена висвітленню моделі процесу вдосконалення професійної майстерності викладачів вищих педагогічних навчальних закладів І-ІІ рівнів акредитації.

This article deals with the showing of model of process of improvement of profession skills for educators at higher educational institutions with I-II accreditation level.

Створення умов для формування конкурентноздатної, творчої особистості спонукає до активного пошуку нової парадигми реформування освіти, моделей та освітніх технологій, орієнтованих на гуманізацію та демократизацію суспільства, духовний розвиток людини. Пріоритетним напрямом у цьому процесі є підготовка кваліфікованого кадрового педагогічного потенціалу, здатного на рівні сучасних міжнародних стандартів забезпечити формування трудових, розумових, фізичних і естетичних здібностей, а також високих моральних якостей підростаючих поколінь до основи розвитку інтелектуального, творчого та культурного потенціалів нашого суспільства. Повною мірою це відноситься і до вищих педагогічних навчальних закладів І-ІІ рівнів акредитації, якості їх професорсько-викладацького складу.

На жаль, як засвідчують результати дослідження, проблема педагогічної майстерності особливо актуальною є для згаданої категорії навчальних закладів, значна частина викладачів яких не має необхідної теоретичної підготовки, спеціальних психолого-педагогічних знань. Водночас існуюча система підвищення кваліфікації також не вирішує цю проблему, а самоосвіта без відповідного педагогічного супроводу і слабкої професійної мотивації також не є ефективною.

Проблемі вдосконалення механізму відтворення кадрового потенціалу присвячено значну кількість досліджень (Є.Барбіна, Є.Гурін, І.Єрмаков, І.Зимня, Н.Кузьміна, Л.Кондрашова, В.Сластьонін, Г.Шукіна та ін.).

У роботах В.Баранова, А.Деркача, Є.Дегтярьова, Н.Кичук, Н.Ничкало, О.Ростовського, А.Соколова, В.Пікельної, Г.Хозяїнова та інших вивчалися питання вдосконалення підготовки спеціалістів у нових соціально-економічних умовах.

Необхідно також підкреслити, що осмислення педагогічної майстерності та шляхів її вдосконалення розкрито у концептуальних положеннях особистісного професійного розвитку, розроблених колективом дослідників-педагогів колишнього Полтавського педагогічного університету (Г.Брагіна, І.Зязюн, І.Кривонос, Н.Пивовар, М.Цуркава, В.Семиченко, Н.Тарасевич та інші).

Водночас, незважаючи на актуальність проблем вищої школи, визначення особливості формування професійної майстерності викладача в нових соціально-економічних умовах ще не стали предметом спеціального дослідження.

Метою статті є обґрунтування моделі розвитку педагогічної майстерності викладача вищої школи І-ІІ рівнів акредитації.

Суттєвим у визначенні ролі та функцій педагогічної майстерності є її розгляд як складної організаційної системи, що включає формування, становлення й розвиток особистості педагога, який розпочинається ще на шкільній лаві, продовжується у вищому навчальному закладі та сфері післядипломної освіти. Тому одним із найбільш ефективних напрямів дослідження цього процесу є моделювання.

Модельний характер дослідження розвитку педагогічної майстерності викладача зумовлює дотримання визначених норм структурування моделі. У нашому випадку вона передбачає цілепокладання, методологічний, змістово-процесуальний та управлінський

блоки. Крім того, експериментальна модель включає сукупність суб'єктивних і об'єктивних чинників, а також комплекс організаційно-педагогічних умов, що забезпечують ефективне її функціонування (рис. 1).

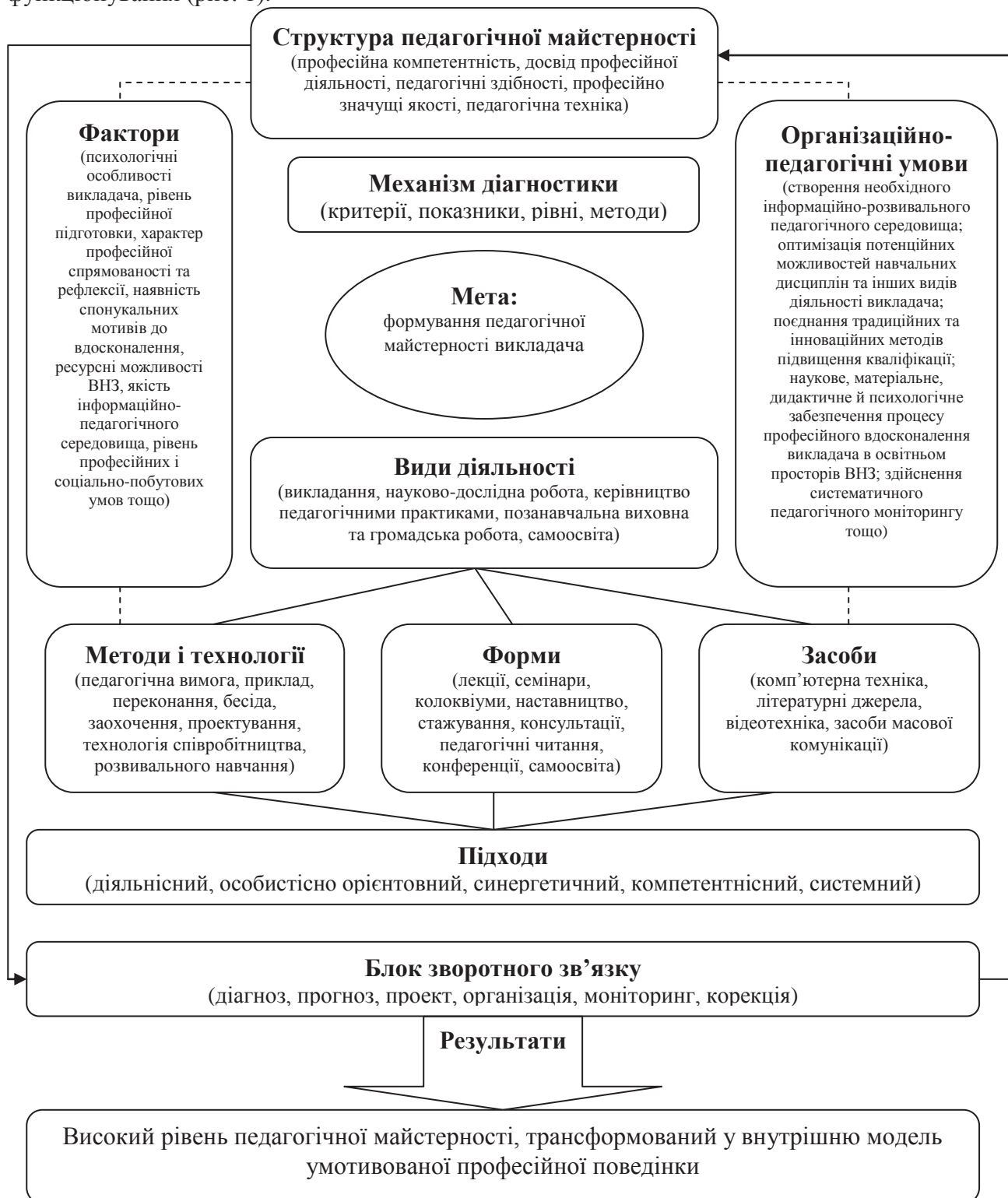

Рис. 1. Модель розвитку педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу I-II рівнів акредитації.

Виходячи з предмета дослідження, під моделлю нами розуміється сукупність науково обґрунтованих педагогічних впливів, спрямованих на професійне вдосконалення викладача вищого педагогічного навчального закладу I-II рівня акредитації у процесі їхньої активної творчої діяльності.

Підвищення професійної кваліфікації в сучасних умовах розглядається як універсальна вимога кадрової державної політики. Це обумовлює необхідність зміни концептуальних основ процесу зростання педагогічної майстерності шляхом поєднання особистісно орієнтованого і діяльнісного підходів, параметри яких здатні комплексом професійних компетентностей викладача. Провідна ідея, яка закладена у концепції нашої моделі, є створення умов для розкриття творчого потенціалу, що забезпечує успішність у професійній роботі й задоволення своїх освітніх потреб. Пріоритетним стає гуманістичний, особистісно орієнтований підхід, який орієнтує на активний характер мислення, діяльності і розвитку у процесі цілеспрямованого, організаційного впливу на суб'єкт навчання з опорою на зони актуального і найближчого його розвитку.

Як бачимо з рисунка 1, розвиток професійної майстерності здійснюється через функціонування таких компонентів як мета, завдання, зміст і види діяльності, організаційні форми і засоби. Формування педагогічної майстерності здійснюється у заломленні через структуру досліджуваного феномену, яка передбачає наявність відповідних педагогічних здібностей і якостей, професійні компетентності, досвід роботи й педагогічну техніку.

Результати нашого дослідження засвідчують, що ефективне формування феномену педагогічної майстерності можливе лише за умови забезпечення цілісного процесу розвитку всього комплексу виокремлених компонентів структури означеної якості викладача у режимі систематичного педагогічного моніторингу його перебігу.

Діагностика забезпечується за допомогою обґрунтованого в дослідженні кваліметричного механізму, який включає зміст, критерії-показники (володіння змістом навчального предмета й дидактичним його структуруванням, організація і здійснення педагогічної діяльності викладача, організація навчальної діяльності студентів, стимулювання й мотивація навчальної діяльності студентів, професійні та особистісні якості викладача, навченість і вихованість студентів), рівні (елементарний, базовий, досконалий, творчий) та методи їх визначення.

Змістово-процесуальний блок моделі включає основні види діяльності викладача – це, зокрема, організація навчально-пізнавального процесу, що вимагає поглиблення і розширення як загальнотеоретичних педагогічних знань, так і практичних умінь і навичок, оволодіння сучасними досягненнями науки і передового педагогічного досвіду, стимулює розвиток творчих здібностей, формує потребу в самовдосконаленні. Навчально-педагогічна практична діяльність є джерелом удосконалення реальної комунікативної поведінки, здатності до масштабування та інтеграції, використання міжпредметних зв'язків, уміння самостійно здобувати необхідні знання, уміло їх використовувати для практичного розв'язання проблем, що виникають перед викладачем. Міжпредметний характер організації навчального процесу у вищій школі орієнтує викладача на оволодіння системою провідних загальнонаукових ідей і понять, на розвиток основ наукового світогляду, на засвоєння досягнень психолого-педагогічної науки. Його реалізація вимагає беззаперечне дотримання єдиних педагогічних вимог, однозначного трактування педагогічної термінології, а також узгодженості дії всієї системи дидактичних принципів.

Таким чином, у процесі викладання навчальних дисциплін здійснюється поглиблення професійних знань й умінь, набувається певний педагогічний досвід, розвиваються професійно значущі якості, шліфується педагогічна техніка.

Складність і багатомірність феномену педагогічної майстерності викладача вищої школи передбачає використання значних потенційних можливостей у професійному його зростанні, які закладені в науково-дослідній роботі ВНЗ. Мається на увазі не тільки керівництво виконанням студентами рефератів, курсових, дипломних і магістерських робіт, а й широка участь у творчих дослідницьких педагогічних колективах, виконання державних замовлень, написання посібників, методичних рекомендацій та інших видів наукової продукції. Цілісний характер процесу формування педагогічної майстерності вимагає залучення викладача до активної участі в науково-практичних конференціях, “круглих столах”, педагогічних читаннях, конкурсах, олімпіадах тощо. Використання науково-

дослідницьких видів діяльності викладача в умовах вищого навчального закладу як одного із напрямків удосконалення його фахової майстерності сприяє більш повному й усвідомленому оволодінню специфікою обраної професії, поглибленню навичок самостійного науково-теоретичного й експериментального пошуку. Науково-дослідна робота сприяє формуванню вмінь кваліфіковано працювати з інформаційними джерелами, робити аналітико-синтетичні узагальнення, встановлювати статистичні закономірності, формулювати аргументовані висновки та успішно їх використовувати у своїй практичній діяльності.

Особистісно орієнтована освіта вбачається саме у набутті інформаційних компетентностей, тобто вміння пошуку, осмислення, трансформації й перетворення необхідної інформації для потреб педагогічної дійсності. Тільки викладач, озброєний системою відповідних знань і вмінь здатен усвідомлено здійснювати педагогічні дослідження, використовуючи сучасні технології, шукати шляхи раціонального їх використання залежно від висунутої мети, бути здатним генерувати нові ідеї, творчі задуми, креативно мислити. Зрозуміло, що педагогічна діяльність передбачає наявність умотивованого прагнення до пізнання, постійного пошуку нових шляхів розв'язання навчальних і виховних викликів, уміння проникати у сутність педагогічних явищ і процесів, здатність до освоєння нових прогресивних освітніх технологій. Тому формування педагогічної майстерності викладача вищої школи засобами науково-дослідних видів його діяльності вимагає створення необхідного інформаційно-розвивального педагогічного середовища в освітньому просторі вищого педагогічного навчального закладу I-II рівнів акредитації. Наявність означеного середовища має забезпечити своєчасне і якісне реагування педагогічних кадрів на швидкозмінювані соціально-економічні й культурологічні процеси, що відбуваються в суспільстві. Щоб орієнтуватися в стрімкому потоці новітніх технологій, авторських шкіл й інноваційних підходів до організації навчання, викладач вищої школи має бути готовим до створення якісно нового освітнього ціннісного продукту. Для цього, як наголошує І.Лернер, необхідно розвинути у нього бажання і здатність до дослідницької діяльності, а також установку на постійне ведення науково-дослідницької роботи.

Важливим компонентом системи формування педагогічної майстерності викладача є резерви педагогічної практики студентів. У процесі керування безвідривними ознайомлювальними й виробничими їх різновидами створюються умови для набуття педагогічного досвіду, збагачується стиль роботи з організації власної діяльності, розвиваються організаційні, конструктивні й комунікативні вміння, удосконалюються індивідуальні, групові й практичні форми роботи.

Як засвідчують результати нашого дослідження, успішне використання можливостей педагогічних практик у підвищенні професійної майстерності викладача визначається чіткістю організації цілеспрямованих виховних впливів на студента, установкою й умотивованим бажанням особистісного професійного зростання.

Таким чином, структура моделі розвитку педагогічної майстерності викладача вищої школи базується на природному перебігу навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. Основними компонентами цього процесу є блок цілепокладання, методологічний, змістово-процесуальний та управлінський блоки. Механізм формування означеної якості викладача передбачає створення відповідних організаційно-педагогічних умов і врахування впливу на його перебіг низки зовнішніх і внутрішніх чинників, а також проведення систематичного педагогічного моніторингу.

У перспективі планується продовження наукових розвідок цього спрямування. Зокрема, передбачається розробка методичних рекомендацій для викладачів вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації щодо підвищення їхньої професійної майстерності.

На подальшу розробку чекають питання оптимізації формування майстерності спеціаліста вищої школи в умовах системи післядипломної освіти педагогічних кадрів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Буряк В.К., Буряк О.В. Самообразование в системе формирования профессионализма будущего учителя // Формирование профессионализма будущих педагогов в условиях педагогического вуза. – Кривой Рог, 1992. – С. 35-37.
2. Зимняя И. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34-42.
3. Педагогічна майстерність: Підручник /І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, В.А. Семиденко, Н.М. Тарасович та ін.: За ред. І.А. Зязюна. – 2-ге вид., допов. і переробл. – К.: Вища школа, 2004. – 422 с
4. Хозяинов Г.И. Педагогическое мастерство преподавателя. – М.: Высш. школа, 1988. – 168 с.
5. Цикин В. Формирование новой парадигмы образования // Директор школы. – 2000. – №3. – С. 106-114.

УДК 378.14

М.М. Починкова

СТРУКТУРОВАНИЙ ТЕКСТ ЯК ОСНОВНИЙ ЗАСІБ НАВЧАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО КУРСУ ФІЛОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

У статті розкрито поняття “текст”, розглянуто особливості структурованого тексту та його особливості як основного засобу дистанційного курсу.

The article deals with the notion “text”, peculiarities of the structure text and its peculiarities as the basic way of distant course.

Суспільний розвиток вимагає від освіти перебудови, використання передового досвіду, гнучкості, урізноманітнення навчальних програм, забезпечення переходів з одних напрямів освіти до інших. Сучасний розвиток інформаційно-комунікативних технологій надає широкі можливості для підвищення ефективності навчання та його модернізації. Застосування мультимедійних технологій у навчальному процесі дозволяє урізноманітнити його, автоматизувати процеси навчання та контролю знань, підвищити ефективність засвоєння матеріалу.

У галузі дослідження дистанційних курсів навчання працюють провідні науковці України й світу, серед них А.Андреев, М.Бухаркіна, В.Гуркін, В.Данильченко, В.Демкін, В.Кухаренко, М.Моїсеєва, Н.Нікітін, Є.Полат, М.Семенов, І.Сергієнко, В.Тихомиров, В.Трайнев, О.Трайнев, А.Хуторський, А.Шабанов та ін.

У роботах Є.Полат, М.Бухаркіної, М.Моїсеєвої, О.Дмитрієвої розкрито теоретичні основи дистанційного навчання, представлено рекомендації з розробки курсів дистанційного навчання, з організації та проведення дистанційного навчання в шкільній практиці й системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Дослідження А.Андреева, В.Кухаркіна, А.Хуторського містять відомості про суть, принципи, методики й засоби дистанційного навчання, роль викладача й засоби спілкування в дистанційному навчанні.

В.Трайнев, В.Гуркін, О.Трайнев у своїх роботах узагальнюють досвід використання системи дистанційного навчання у вітчизняній та зарубіжній практиці, розглядають основні методичні підходи з творення й застосування технологій дистанційного навчання.

Метою нашого дослідження є розгляд структурованого тексту як основного засобу дистанційного курсу філологічного спрямування.

Завдання статті:

- на основі вивченої літератури, охарактеризувати поняття “структурований текст”, проаналізувати різні підходи до визначення цього поняття;
- визначити особливості структурування тексту в дистанційному курсі;